

dobrodružství zraku, sluchu, srdce, a důležitější pro jeho vznik než vysoké ideály, rozšafná píle, moralistní intence a zušlechťující tendence jest způsob, jak jisti rybu nebo kdy ovoce a kdy pítí nebo nepítí čaj a jak připravený. Jen kde jsou domovení tato zdánlivě drobná umění, může vzniknout umění ostatní, zdánlivě velké.

Eugène Carrière

zemřel v Paříži 26. března [1906] u věku 57 let.

Zemřel jeden z velkých a největších umělců i lidí moderní Francie. E. Carrière byl skoro výlučně portrétista; v první periodě maloval obrazy i portréty ještě genrově zbarvené (*L'enfant au chien*, *Première communion*); ve zralém období převládají portréty a intimní scény rodinné i velké komposice dekorativní (*L'amphithéâtre*, *L'Aube*, *Christ au Calvaire*).

V portrétu vychází od Rembrandta, ale ztápí své modely hustším a chladnějším šerem: většina jeho obrazů je zahalena jakoby černým flórem, který mu byl mnoho vyčítán jako schválná zvláštnost a jednotvárnost. Ale Carrièrovo šero není nikdy záslonou nedostatečné kresby nebo povrchní modelace, — je to jen klidnější a intimnější atmosféra, ve které žijí jeho lidé soustředěněji, nerozptýlený život. Carrière je velmi výlučný, skoro asketický malíř: zřekl se barvy, zřekl se hry světla, všeho, co mohlo svést a zlákat jeho pozornost od psychologických problémů; a nebyla to impotence, jež ho přiměla k těmto obětem, byla to vůle umělce svrchovaně uvědomělého a inteligentního. Jeho vedení štěte a bohatě nuancovaná modelace v několika málo odstínech, jež si na paletě ponechal, nemá sobě rovné; v šedi je barevnější než všichni koloristé. Omezil se téměř jen na jednu barvu a zůstal velkým malířem; omezil se téměř jen na portrét a stal se velkým líčitelem moderního života.

Neboť v tom je velký význam Carrièra a tím se liší od všech svých velkých předchůdců v tradici portrétu: on je malířem bezejmenného, neoficiálního člověka moderního, básníkem intimního života moderní rodiny. A v celém jeho díle ozývá se jedna nová nota, která scházela všem starším a snad i celému životu dříve: tón zvláštní produševnělé bolesti, intenzivní, soustředěné a diskretní, výraz jakési odevzdané melancholie přijímající celý život jako vážnou povinnost. Jeden výrok může býti epigrafem nejvyspělejšího Carrièrova díla: *L'homme supérieur est celui qui a reconnu le néant et la nullité de toutes choses et de toute la vie et qui néanmoins remplit sa tâche à la place où il a été mis avec conscience et avec toutes ses forces.*

Mužem umělecké zodpovědnosti byl Carrière i v životě. Svým celým působením, svými přednáškami, svými znamenitými články přispěl více než kdo jiný k povzbuzení nového artisanského hnutí v uměleckém průmyslu francouzském; zasazoval se o přípuštění sekce umělecko-průmyslových jako rovnocenných do velkých salonů; obracel pozornost umělců k novému bezpředsudnému občanstvu, ke kruhům dělnickým, vnímavějším a ryzejším než bohatá buržoasie, která korumpuje velkoměstské umění; byl inspirátorem vycházek a přednášek v obrazárnách a museích, a slova, která pronesl při takových příležitostech, patří k nejvzácnějším

projevům hlubokého a důsledného uměleckého názoru na svět. V málokem z velkých umělců moderních kryli se tak úplně a krásně život a dílo, a člověk-umělec Carrière odkázal tak nám i příštím čistou a širokou inspiraci, z níž malíř Carrière realizoval jednu část, svoje dílo. —

Carrière byl i velkým spisovatelem, autorem v klasickém smyslu slova: jeho slovo, jeho věta má cosi velikého a širého jako zákon, mocného ve svém rytmickém rozpětí, mysteriosního ve svém organickém růstu, v podivně tiché a hutné svoji skladbě, v kofenném, etymologickém hodnocení slova. Celé jeho literární dílo dalo by malou jen knížku — jest to předmluva ke katalogu Rodinovu a k pracím vlastním, *essay Člověk visionářem Reality*, několik článků a odpovědí na ankety (z nich snad nejdůležitější odpověď na anketu socialisačních snah uměleckých), několik listů — ale ta obtoží svými literárními i myslitelskými kvalitami vedle nejlepších analogických prací Carlylových a Ruskinových i Helloových a Micheletových.

Ve svých názorech jest idealistou, ale ne mělkým a měkkým, ilusí plným optimistou: jeho idealismus týčí se na silné žulové podloze pesimismu, jest jeho překonaním *quand-même*, „*všemu navzdory a přece*“, mučednickou vírou sebeoběti, bolestným vzletem nad moře plamenů a smrti. Podle něho umělec trpí více za jiné než za sebe: utrpení, bolest jsou *formou naděje*, jimi projevuje se nejprve každá budoucnost, každý nový život.

Umělec jest ten, kdo má nejvíce citu pro toto budoucí utrpení, kdo je cítí na největší dálku, nejintenzivněji. Umělec nese břemeno za druhé a nejen za současníky: čím větší sféru lidstva objímá — ne vnějškem, ale nitrem — čím větší národ duší seskupil ve svém dramatu, tím jest větší.

Bolest rozlitou v životě a náhodně mučivou svírá ve svém díle v zákon a tím ji vykupuje z její malosti a náhodné mučivosti: v umění bolest dorůstá velikostí. Umělec jako magnetická střelka instinktem musí jíti k místům, kde se jí nejvíce nakupilo: zástupy, lid miluje Carrière v poslední době právě proto, pro oblak bolesti, hustší než jinde, rozestřený nad nimi: zora není nic jiného, než toto vyzářování bolestného oblaku, jeho umělecká idealisace. Zástupy, lid jsou anonymní, ale právě proto silnými dělníky bolestné naděje: orgány bezvědoma, jimiž proniká naděje života nejsilněji, nejnaivněji. Atmosféra bolesti jest hlubší než atmosféra světla, jest ložiskem světla budoucnosti. Umělec jest člověk nejvyšší, nejméně sobecké lásky, a láska sama jest jen nejvyšší formou bolesti. K socialisaci umění došel Carrière z vnitřních důvodů: egoismus v jakékoli formě, suchost skepse jest v umění vražedna, v nich nemůže dýchat umělec a zrát silné dílo. Jen člověk, který jest *nejvíce člověkem*, který objal v sobě celé lidství, může býti umělcem: umělec jest pouhý úd, orgán čehosi nesmírně jej přesáhajícího, hercem dramatu věčného, mučedníkem budoucí velikosti, slibů, daných přírodou lidskému rodu.

Rembrandt a Fromentin

Jubileum třístých narozenin Rembrandtových, slavené nedávno jeho vlasti i celým kulturním světem, vyneslo celou řadu příležitostných článků a studií kritických i publikací odborné vědeckých větší menší hodnoty a přimělo mnohého